

A Semantic Perspective regarding the Phrase *Fear of God*

Drd. Daniela ISPAS (PETCU)
Universitatea din Craiova

Abstract: *This article follows the semantic analysis of an expression which can be included in a paradigm from the lexical - semantic field of good. The phrase fear of God is equivalent to the notion of respect in the book of Solomon's proverbs in the Bible from where the illustrative contexts have been extracted. The lexical co-occurrences for the phrase fear of the Lord do not have semantic consequences but we only notice the frequency and insistence on this attitude, on respect.*

Keywords: *phrase, semantic analysis, good, attitudes, fear of God*

Introducere

Limba, folosită pentru comunicare, pentru denumire sau pentru expresivitate, a atras atenția specialiștilor de-a lungul timpului. Dincolo de îmbinările libere de cuvinte, se întâlnesc și unități frazeologice (locuțiuni, expresii, clișee), care au intrat în preocuparea a numeroși lingviști, dintre care enumerăm pe: Florica Dimitrescu, Stelian Dumistrăcel, Ion Coteanu, Gh. N. Dragomirescu ș.a. Aceștia au clasificat expresiile idiomatice și au scris despre rolul expresiilor și al locuțiunilor. Unele expresii au valoare documentară, conținut istoric. Conform dicționarului, *sintagma* este „o unitate semantico-sintactică stabilă, formată dintr-un grup de două sau de mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare; p. ext. locuțiune; expresie” (DEX: 1128). Mesajul sintagmei poate fi redus la o singură semnificație.

Delimitarea dintre îmbinările libere de cuvinte și locuțiuni nu este întotdeauna ușor de făcut din punct de vedere semantic. De asemenea, limita dintre locuțiune și expresie este, uneori, fragilă. Lingviștii au dat expresiei definiții diverse, încercând să o diferențieze de locuțiune.¹ S-a afirmat că unele

¹ Fl. Dimitrescu arată că „prin expresii înțelegem îmbinări de cuvinte încărcate cu conținut afectiv, propriu unei anumite limbi.” apud Boroianu: 1974: 245; Boroianu consideră că expresiile sunt „grupări stabile de cuvinte care acoperă totalitatea unei propoziții, care au subiect și predicat și eventuale compliniri” (Boroianu: 246). Totuși, există și expresii care „nu au verbul exprimat” (Boroianu: 247).

expresii au funcție stilistică nemijlocită, dar și că unele pornesc de la un fapt real dintr-un domeniu al vieții, având inițial o funcție obiectivă de comunicare (Dumistrăcel: 136, 137). În timp, unele idiotisme își pot pierde valoarea afectivă inițială.

Întrucât sintagma *frica de Dumnezeu* are sens figurat, însemnând respect, o putem considera o expresie. Frecvența expresiei în *Pilde* este superioară unei simple îmbinări lexicale libere.

În articolul de față, va fi analizată semic expresia *frica de Dumnezeu*, care alături de lexeme ca: *smerenie*, *umilință*, *bunăvoință* și *cinste* constituie paradigma /atitudini/ /virtuți/, ce poate fi inclusă în câmpul semantic al binelui.

Corpusul pentru ilustrarea câmpului lexical al binelui l-am selectat din cartea *Pildele lui Solomon din Biblie*, ediția 1988. Din cele 31 de capitole ale cărții *Pildele lui Solomon* au fost extrase 11 versete care conțin expresia *frica de Dumnezeu*.

S-a afirmat pe bună dreptate că „proverbele transpun în structuri reduse la minimum în materie de structură sintactică un mesaj cu ample ramificații în sfera morală.”²

Metoda de lucru este cu precădere analiza semică. Vom analiza lexemul pus în discuție: *frică* (de Dumnezeu) pornind de la definiția lexicografică a acestuia, de la etimologie până la frazeologie și simbolistică.

Analiza semantică a sintagmei *frica de Dumnezeu*

Principiul binelui – dragostea – se manifestă printr-o serie de atitudini și virtuți. Termenul *atitudine* are două accepții: „1. ținută sau poziție a corpului 2. Fel de a fi sau de a se comporta (reprezentând adesea o anumită concepție); comportare” (DEX: 79). În studiul de față ne vom referi la ultimul sens al acestuia.

În uzul curent, la nivelul dicționarelor, *virtute* este un concept definit astfel: „însușire dominantă a caracterului, care îl face mai bun pe individul uman, din punct de vedere moral, intelectual sau al unui tip specific de activitate; integritate morală; înclinație spre un anumit fel de fapte moale; calitate morală” (DEX: 1323).

Lexemul *frică* este definit ca „stare” + „de adâncă neliniște și de tulburare” + „provocată de un pericol real sau imaginar”; lipsă de curaj, teamă, înfricoșare Cf. gr. phrike (DEX: 451). Ca trăsătură semantică și gramaticală se adaugă semul [+ nenumărabil]. Frica poate fi provocată de diverse situații, de oameni, de obiecte, de animale, de voci, de locuri întunecoase și de o mulțime de alte motive.

Locuțiunea *cu frica lui Dumnezeu* are sensul de *cucernic* (DEXI: 765). „*Frica de Domnul* înseamnă în Biblie respect față de El, venerație, grija de a

² Helga 2019: 58.

nu-L supăra.”³ Așadar, va trebui să definim și termenul *respect* cu care *frica de Domnul* este sinonimă. „*Respect* - s.n. atitudine sau sentiment de stimă, de considerație sau de prețuire deosebită față de cineva sau de ceva; deferență, venerație din fr. *respect*, lat. *respectus*” (DEX:1044).

Paradigma cuvântului *frică* include mai multe sinonime parțiale ale cuvântului acesta. Prin analiza semantică se vor evidenția diferențele de sens. Dacă *frica de Dumnezeu* este considerată pozitivă, nu la fel putem spune despre alți termeni, cum ar fi *groază*.

Conform versetelor din *Pilde*, *frica de Dumnezeu* are ca seme (definiție, asocieri): /începutul înțelepciunii/ (1,7; 9,10), /urgisirea răului/ (8,13), /izvor de viață/ (14,27), /învățătură și înțelepciune/ (15,33), ferirea de rele/ (16,6), /capacitatea de a lungi zilele omului/ (10,27), /avantaj față de vistierie mare și tulburare/ (15,6), /conducerea la viață/ (19,23), /rodul ei: bogăția, mărirea și viața/ (22,4).

În afară de sintagma *frica de Dumnezeu*, în *Pilde* întâlnim și lexemul *frică* – *Să nu te temi de frică fără veste și nici de vreo năvală a celor păcătoși* (*Pilde* 3,25).

Sunt numeroase expresii referitoare la *frică*, dintre care selectăm câteva: a fi cuprins de *frică* (spaimă, *groază*), a fi cu gheața în spate, a-i îngheța cuiva inima de *frică*, a dărdâi de *frică*, a i se tăia picioarele, a i se zbârli părul în cap, a se face alb ca varul, a tremura ca varga, a trăi cu *frica* în sân (DAS: 114, 115).

Uneori, autorul *Pildelor* folosește sinonimul cuvântului *frică*, și anume *teamă*: *Atunci tu vei merge fără teamă pe calea ta și piciorul tău nu se va poticni. De te culci, nu-ți va fi teamă, iar de adormi, somnul tău va fi dulce* (*Pilde* 3,23.24); *Teama de oameni duce la căderea în cursă, dar cel ce nădăjduiește în Domnul stă la adăpost* (*Pilde* 29,25). În ultimul caz, *teama* este asociată cu omul, nu se mai raportează la Dumnezeu.

Lexemul *teamă* (s.f.) este definit astfel: „stare de neliniște și de tulburare provocată de un pericol care te amenință, de un rău care ți se poate întâmpla; *frică*, *teamă* – din *teme* (derivat regresiv)” (DEX: 1225). Termenul *teamă* e definit circular prin *frică*.

Un alt termen care arată un anumit grad înalt al fricii este *groaza*. Lexemul *groază* este definit astfel: „1. emoție puternică și violentă provocată de un lucru înfiorător, de un pericol mare, de o nenorocire; (concr.) persoană sau lucru care îngrozește. 2. fig.(în sintagma) o *groază* de... = o mulțime, o cantitate mare de...” (DEX: 492).

Pentru o scurtă analiză contextuală, vom observa asocierile termenului *groază* în textul studiat: *...mă voi bucura când va veni groaza peste voi.* (*Pilde* 1, 26); *Groaza pe care o insufală regele este ca răcnetul leului; cel ce îl întărită păcătuiește împotriva sa însuși.* (*Pilde* 20, 2). Reiese din exemplele date că *groaza* poate veni peste cineva și că ea poate fi insuflată de o persoană importantă, cum ar fi regele.

³ Broșteanu; Băltăceanu (trad.) 2015: 89.

Frică, *teamă* și *groază* sunt afecte, primele două fiind stări, iar ultimul termen fiind considerat de DEX o emoție. Pentru *frică* și pentru *groază* intensitatea este mai puternică. Aceste stări sau emoții pot fi durative sau non-durative, controlate sau non-controlate, având la bază un pericol real sau imaginar.

J.C. Anscombe delimitează termenii din câmpul lexical al afectelor, care cuprinde sentimente, emoții, stări și atitudini, în endogene și exogene (J.C. Anscombe 1995: 47-50 ap. Bidu 2008: 233). Astfel, dintre termenii analizați, *teamă* este considerat endogen (de origine internă), individul fiind la originea stării și fiind necesar un al doilea actant construit cu locuțiunea prepozițională *față de*. În schimb, lexemul *spaimă* (fr. *frayeur*) are o cauză exterioară a locului psihologic, fiind considerat exogen.

Lexemul *respect* poate fi atât endogen, cât și exogen. El definește o atitudine interpersonală cauzată.⁴

De remarcat că anumiți termeni care ar putea fi incluși în paradigma cuvântului *frică* nu apar în cartea *Pildele lui Solomon*. Printre aceștia enumerăm cuvintele *neliniște*, *spaimă*, *grijă*, precum și neologismele *teroare*, *aprehensiune*, *anxietate*, *oroare*, *angoasă*, *panică*.

În viziunea lui F. Rastier⁵, sememele, care sunt construite plecând de la propoziții calificative, prezintă conținut comun la fiecare subclasă. Unele sememe rezumă fiecare clasă putând fi puse în corelație cu altele și permițând atunci compararea claselor. Sememele sunt constituite din seme. După modelul lui François Rastier⁶, prezentăm un tabel referitor la ocurențele fricii de Dumnezeu.

Tabel 1 Identificarea sememelor și a semelor

Ocurențe	Sememe	Seme
<i>Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii. (Pilde 1,7; 9,10)</i>	Mișcare	Incoativ
<i>Frica de Dumnezeu este urgisirea răului. (Pilde 8,13)</i>	Atitudine	Non-pasivitate Condamnare
<i>Frica de Dumnezeu lungește zilele omului. (Pilde 10,27)</i>	Speranță Promisiune Beneficiu	Augmentativ General
<i>Frica de Dumnezeu este un izvor de viață. (Pilde 14,27)</i>	Obârșie/cauză	Intensiv
<i>Mai bine puțin întru frica lui Dumnezeu, decât vistierie mare și tulburare. (Pilde 15,16)</i>	Alegere	Comparativ Incluziune
<i>Frica de Dumnezeu este învățătură și înțelepciune. (Pilde 15,33)</i>	Definiție	Asertiune
<i>Prin frica de Dumnezeu te ferești de rele. (Pilde 16,6)</i>	Ocrotire	Rezultativ
<i>Frica de Dumnezeu duce la viață. (Pilde 19,23)</i>	Răsplată	Rezultativ
<i>Rodul umilinței și al temerii de Dumnezeu sunt: bogăția, mărirea și viața. (Pilde 22,4)</i>	Pozitiv	Rezultativ Satisfacție
<i>Să nu râvnească inima ta la cei păcătoși, ci totdeauna să rămână la frica de Domnul. (Pilde 23,17)</i>	Statornicie	Durativ Iterativ Orientare spre Dumnezeu

⁴ Bidu 2008: 234.

⁵ Rastier 1973: 58.

⁶ *Idem*, *Ibidem*: 82.

Ocurențele sintagmei *frica de Dumnezeu* par heterogene. Aceasta se combină adesea cu verbul copulativ *este*, urmând apoi o definiție. Alteori, apare în contextul imediat alături de verbe și prepoziții ca *a lungi, a feri de, a rămâne la*. În frazele de identificare, referentul construit contextual poate contribui la identificarea unor aspecte ale sensului sau la activarea unor seme.

Simboluri ale termenului *frică*

Mesajele transmise uneori folosesc simboluri, pe care comunitatea restrânsă sau extinsă le recunoaște. Pentru *frică* este reprezentativ iepurele, de unde provine și comparația „fricos ca un iepure”. Iepurii de câmp au mai multe interpretări simbolice, printre care renașterea, fertilitatea, norocul, dar „uneori *frica* i-a dus pe iepuri la stări de timiditate și câteodată chiar la lașitate”.⁷

Concluzii

Așadar, expresia analizată – *frica de Dumnezeu*, cu pivotul sintactic *frica* - a fost evidențiată în diverse contexte doar din cartea *Pildele lui Solomon* din *Biblie*, fiind limitate astfel diversele posibilități combinatorii ale acesteia. *frica de Dumnezeu* este considerată o virtute inclusă în câmpul semantic al binelui. Expresia *frica de Dumnezeu* face direct referire la termenii religioși.

Definițiile lexicografice surprind, de cele mai multe ori, diferențele de nuanță între termeni sinonimi. Cuvintele-titlu au fost definite, observându-se sinonimii parțiale între *frică* și *teamă*. Pe baza dicționarelor, au fost scrise și expresii sinonime cu termenul analizat. Pentru sintagma *frica de Dumnezeu*, echivalentă cu *respect*, s-a întocmit un tabel cu ocurențele expresiei, precum și cu semele și cu sememele aferente.

Elementul lexical analizat este caracterizat prin monosemantism. Termenul nu prezintă în DEX marca diastratică: (bis.). Definițiile sunt destul de economice, de aici provine dificultatea de a diferenția clar sensurilor unor sinonime, iar uneori discursul definițional este bazat pe circularitate (cum este cazul pentru *frică* și *teamă*).

Dată fiind vechimea, frecvența și capacitatea termenului *frică* de a intra în diverse locuțiuni și expresii, îl putem include în vocabularul fundamental.

Termenul *frică* este de origine greacă (conform gr. *phrikē*). A fost identificat și un simbol al termenului analizat.

Cuvintele capătă semnificații profunde în limbajul religios. Prin utilizarea limbajului teologic se dezvoltă conceptul de morală creștină. Lexemele *Domnul* și *Dumnezeu* apar frecvent în expresii, ceea ce dovedește legătura permanentă a omului cu Dumnezeu.

⁷ https://www.google.com/search?rlz=1C1GGRV_enR0751R0751&ei=9gMzX5DnNM0trgT1gbzQAQ&q=symbolistica+frica+iepure&oq=symbolistica+frica+iepure

Bibliografie

- Bidu-Vrânceanu, Angela, (2008), *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*. București: Editura Universității din București.
- Bogdan Oprea, Helga, (2019), *Elipsa paremiologică – Implicații sintactice, lexico-semantice și stilistice în variația proverbelor din limba română*. În „Studii lingvistice. In memoriam Cristina Călărașu”. Editor: Camelia Ușurelu. București: Editura Universității din București: 33-77.
- Boroianu, Ioana, (1974), *Conceptul de unitate frazeologică; tipuri de unități frazeologice*, în „Limbă și literatură”. nr. 2.
- DAS (1978), Bucă, M. & Evseev, I. & Kiraly, Fr. & Crașoveanu, D. & Vasiliuță, L. *Dicționar analogic și de sinonime al limbii române*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- DEX (2016), Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. Coordonații: Coteanu, Ion & Seche, Luiza & Seche, Mircea. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed. a 2-a, rev. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.
- DEXI (2007), Coordonator Dima, Eugenia. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Editura Arc & Gunivas.
- Dumistrăcel, Stelian, (1980), *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Rastier, François, (1973), *Essais de sémiotique discursive*. Paris: Maison Mame.

Sitografie

https://www.google.com/search?rlz=1C1GGRV_enRO751RO751&ei=9gMzX5DnNM0t rgT1gbzQAQ&q=symbolistica+frica+iepure&oq=symbolistica+frica+iepure (accesat 12.08.2020)

Alte referințe critice

- Biblia sau Sfânta Scriptură*, (1988), București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- Broșteanu, Monica; Băltăceanu Francisca (trad.), (2015), *Cele mai frumoase pagini de înțelepciune biblică*. București: Editura Humanitas.

